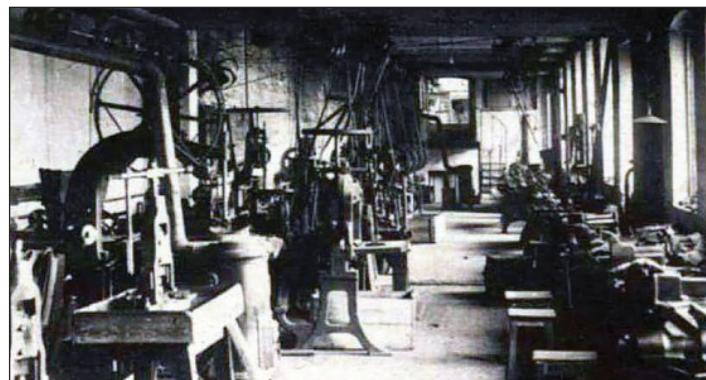

Legionowskie balony przeszły do historii głównie ze względu na sukcesy, jakie odnosili polscy zawodnicy w Międzynarodowych Zawodach Balonowych. To w Legionowie wyprodukowano najśłynniejsze balony II Rzeczypospolitej „Kościuszko”, „Polonia”, „Warszawa”. Na tych balonach oficerowie z legionowskiego Batalionu Balonowego, kpt. Franciszek Hynek, por. Zbigniew Burzyński, czy por. Władysław Pomaski zwyciężali w najbardziej prestiżowych na świecie zawodach balonowych o puchar im. Gordona Bennetta. Polscy zawodnicy w XX-leciu międzywojennym zdobyli puchar aż pięciokrotnie, przynosząc miastu światową sławę. Oprócz sportowych balonów produkowano w Legionowie także mniejsze balony kuliste służące do transportu poczty, obserwacji meteorologicznych, czy wykonywania fotografii lotniczych. Pod koniec lat 30. przy produkcji balonów i spadochronów aż 95 % pracowników stanowiły kobiety. To w Legionowie w 1938 roku, została uszyta powłoka największego na świecie balonu, balonu stratosferycznego „Gwiazda Polski”. Niestety, wojna przerwała rozwój zakładu. Po wojnie reaktywowana wytwórnia, przemianowana później na Zakłady Sprzętu Technicznego i Turystycznego Aviotex, służyła przede wszystkim do produkcji namiotów. Niemal co drugi namiot wyprodukowany w kraju pochodził z naszego miasta. W latach 80. na moment zakład powrócił do chlubnych korzeni i złotych lat polskiego baloniarstwa. W roku 1983 Stefan Makne i Ireneusz Cieślak w legionowskim balonie „Polonez” zdobyli puchar Beneta.

Fabryka guzików

Pewnie nie wszyscy wiedzą, ale przed wojną Legionowo słynęło nie tylko z balonów, podków i szkła, ale także z guzików. Jednym z najbardziej znanych zakładów przemysłowych była Fabryka Guzików Męskich, Damskich i Uczniowskich „Eternus”. Mieściła się między ulicą Parkową a Jasnogórską. Właścicielem wytwórni był zasłużony obywatel naszego miasta Stanisław Gierczyński. Produkował w swej firmie przede wszystkim tania guziki papierowe, z czasem rozszerzył asortyment na uszlachetnione guziki imitujące luksusowe i znacznie droższe produkty. Do produkcji wykorzystywane były maszyny, z których część Gierczyński albo sam skonstruował albo też przerobił oryginały. W kwietniu 1935 roku fabryka zatrudniała około 50 pracowników, a jej wyroby coraz częściej trafiały na eksport. Historia legionowskich guzików niestety zakończyła się w 1940 roku, kiedy właściciel wytwórni został aresztowany i rozstrzelany w Palmirach.

KAŻDEMU WOLNO CZYTAĆ

Książki o Legionowie z naszej biblioteki

To jest moje Legionowo

Wiersze, zagadki o Legionowie, labirynt, mapa Powiatu Legionowskiego a także dodatek DVD z grą edukacyjną, wirtualnym spacerze po Legionowie. To wszystko znajdziecie w książeczce przygotowanej przez Przedszkole Miejskie Nr 9 w Legionowie.

Jacek Szczepański - **Powiat Legionowski na dawnej pocztówce.** Bardzo ciekawa seria albumów ukazujących najstarsze pocztówki z powiatu legionowskiego. Pozycja jest doskonałym przewodnikiem po Legionowie i okolicach z końca XIX wieku aż do lat 50. XX wieku.

Tadeusz Szulc - **Legionowo Przystanek dawniej i dziś.** Publikacja o charakterze wspomnieniowym przywołuje historię powstania i losy legionowskiej dzielnicy Przystanek. W książce znalazło się wiele odniesień do miejsc i osób związanych z dzielnicą, a także bogaty zbiór archiwalnych zdjęć.

Antoni Lewandowski - **Legionowo – ludzie i wydarzenia.** Książka przedstawia ludzi, którzy swoje losy zwiążali z Legionowem, zostawiając w jego historii długotrwały i znaczący ślad... Jedną z opisywanych sylwetek jest gen. bryg. Bolesław Roja, ojciec chrzestny nazwy Legionowo.

Jacek Szczepański - Tradycja Mazowska. Powiat legionowski. Przewodnik subiektywny.

Książka opisuje najciekawsze pod względem historycznym i turystycznym miejsca. Dodatkowo przedstawiono również miejscowych twórców oraz uzupełniono przepisami kulinarnymi regionalnych potraw. Na końcu książki znajdziemy również wykaz adresów gospodarstw agroturystycznych. Warto zwrócić uwagę na rozdział zatytułowany „Spacerownik legionowski” poświęcony przeszłości Legionowa.

Jacek Szczepański - Ludność żydowska w Legionowie i jej zagłada.

W książce przedstawiono w zarysie dzieje społeczności żydowskiej w Legionowie, od chwili powstania miejscowości aż do czasów okupacji hitlerowskiej. Znajdziemy tu informacje o funkcjonowaniu getta w Legionowie i zagładzie jego ludności.

GAZETA SZKOLNA

INFO DWÓJKI

Nr 13 MAJ 2019 WYDANIE SPECJALNE Z OKAZJI 100. ROCZNICY NADANIA NAZWY LEGIONOWO

DRODZY CZYTELNICY

Z okazji 100. rocznicy nadania nazwy Legionowo zapraszamy do lektury specjalnego numeru gazetki szkolnej poświęconej naszemu miastu.

Redakcja gazety szkolnej.

W tym numerze:

- Historia Legionowa
- Wiersze o Legionowie
- Spacerkiem po Legionowie
- Każdemu wolno czytać

Z okazji Jubileuszu życzymy naszemu miastu, by rosło coraz większe, piękniejsze i nowocześniejsze. Aby było miejscem, w którym żyje się bezpiecznie i dobrze jego mieszkańcom.

Redakcja gazety szkolnej.

Redakcja Nr 13, KWIECIEŃ 2019:
Uczniowie klasy 1c oraz Krzysztof Koryś, kl. 3b.
Redaktor naczelny: Edyta Degiel-Pergół

100 lat Legionowa, miasta położonego w odległości ok. 22 km na północ od centrum Warszawy, na szlakach komunikacyjnych łączących Warszawę z Gdańskiem i Pojezierzem Mazurskim. 7 km od Jeziora Zegrzyńskiego – m.in. miejsca wypoczynku mieszkańców Warszawy i okolic.

HISTORIA LEGIONOWA.

Historia Legionowa sięga XIX wieku, kiedy to obszar, na którym dzisiaj mieszkamy, należał do dóbr hrabiego Augusta Potockiego. W 1877 roku przez ówczesny majątek Potockich poprowadzono linię kolejową. 29 sierpnia 1877 otworzono stację Kolei Nadwiślańskiej Jabłonna. W tym miejscu trasa kolei przecinała się z jedną z pierwszych dróg bitych na ziemiach Polski – Traktem Kowieńskim.

Datę otwarcia kolei nadwiślańskiej uznaje się za symboliczny początek historii Legionowa. Hrabia Potocki część majątku przy stacji kolejowej przeznaczył na działki. Z jego inicjatywy we wschodniej części Jabłonna, w obrębie obecnych ulic Piłsudskiego - Kościuszki - Warszawskiej, utworzono letnisko zwane, od imienia hrabiego Gucinem. Na terenie letniska w 1885 roku wzniesiono 10 drewnianych willi. W pobliżu istniały również Folwark Kozłowska, osada gajowego Bukowiec oraz folwark i ogród warzywny Ludwisin. W 1892 roku władze carskie wykupiły od hrabiego tereny na północ od stacji, na których pobudowano kilkadziesiąt drewnianych budynków. Mieściły się w nich koszarzy dla ponad 3 tysięcy żołnierzy. W koszarach rosyjscy żołnierze stacjonowali do 1915 roku, do momentu wkroczenia na nasze tereny wojsk niemieckich. Carski garnizon został zlikwidowany.

W listopadzie 1918 roku niemieckie koszary rozbroiła polska kompania 14 listopada po raz pierwszy od 27 lat w koszarach zamieszkała polska załoga. Garnizon stał się miejscem formowania jednostek Wojska Polskiego, a ich organizatorem był gen. bryg. Bolesław Roja. Na początku 1919 r. gen. bryg. Bolesław Roja, nawiązując do osady polowej Legionowo, istniejącej w czasie I wojny światowej na Polesiu Wołyńskim, oraz upamiętniając czyn zbrojny Legionów Polskich z lat 1914-1917, nadał koszarom w Jabłonnie nazwę Legionowo. Dzięki temu gen. bryg. Roja uchodzi za "ojca chrzestnego" nazwy naszego miasta. Właśnie mija 100 lat od nadania nazwy Legionowo.

Dzięki parcelacji dóbr syna Augusta Potockiego, Maurycyego i podzieleniu terenu leśnego na około 3 tysięcy działek, w okresie międzywojennym nastąpił okres dynamicznego rozwoju Legionowa. Duży teren zamienił się w ogromny plac budowy. W lawinowym tempie rozrastała się osada. W latach 1925-1931 wybudowano około 1300 budynków drewnianych. Rosła również liczba mieszkańców, a wśród nich to między innymi inteligencja pracująca w Warszawie, pracownicy kolei, drobni przemysłowcy, handlowcy. Legionowo stało się popularne jako lotnisko o wysokich walorach klimatycznych, położone wśród sosnowych lasów. Mieszkańcy stolicy budowali swoje domy, aby w okresie letnim między, majem a wrześniem, przyjeżdżać tu na odpoczynek z dala od miejskiego gwaru.

W tym czasie w skład gminy Legionowo weszły koszary z poligonem, Osada Parcelacyjna Jabłonna I, która wchłonęła niewielki Gucin, osada Parcelacyjna Jabłonna II i III, wieś Cegielnia i folwark Ludwisin. W latach 30., XX wieku w Legionowie działała poczta, Państwowy Instytut Meteorologii, Ochotnicza Straż Pożarna, szkoła handlowa i cztery szkoły powszechne, między innymi nasza szkoła, która powstała w 1932 roku. Legionowo rozwijało się do wybuchu II wojny światowej.

Okres okupacji niemieckiej szczególnie tragicznie zapisał się na naszym obszarze. Już 3 września Niemcy, prawdopodobnie chcąc zbombardować koszary i węzeł kolejowy łączący Warszawę z Modlinem i Zegrzem, rzucili bomby zapalające. Zginęło kilka osób cywilnych. Koszar i stacji nie udało im się uszkodzić. 14 września do Legionowa wkroczyły pierwsze jednostki niemieckie.

W okresie 1939-1944 mieszkańcy Legionowa poddani byli licznym represjom. Przez miasto przetoczyła się fala rewizji i konfiskat sprzętu radiowego. Młodzież zatrzymywano w łapankach na ulicach. Trwały wywózki na roboty przymusowe w Niemczech. 24 lutego 1940 r. aresztowano ok. 250 mieszkańców Legionowa i okolic, działaczy społecznych, politycznych, urzędników, wojskowych, lekarzy, inżynierów, których wywieziono do lasu w okolicach Palmir i tam rozstrzelano.

Tragiczną kartę tworzy historia getta dla ludności żydowskiej na terenie Legionowa utworzonego 15 listopada 1940 roku między ulicami Sobieskiego a Listopadową. Osiedlono w nim od dwóch do trzech tysięcy osób - mieszkańców Legionowa, Łomianek, Nieporętu, Jabłonna, Zegrza, Serocka, Nowego Dworu, ale i przywożonych z północnej części Mazowsza. Dzielnica żydowska nie była ogrodzona murem, ale za jej opuszczenie w poszukiwaniu żywności, ubrań, leków groziła śmierć. Część mieszkańców getta została wydelegowana do robót przymusowych w legionowskim obozie pracy przymusowej. Wczesnym rankiem 4 października 1942 roku nastąpiła likwidacja getta. Kobiety, starcy i dzieci zostali przez Niemców (z psami) i ukraińskich żołnierzy załadowani na furmanki, zaś mężczyźni na piechotę popędzeni przez Strugę do Radzymina, skąd zostali wysłani wprost do komór gazowych w Treblince. Zginęło tam 1500 legionowskich Żydów. Dzięki informacjom przekazanym przez polskich policjantów - w nocy poprzedzającej likwidację część mieszkańców zbiegła, chroniąc się w okolicznych lasach. Ci, których Niemcy odnaleźli, byli rozstrzeliwani na miejscu. Nielicznym udało się przeżyć dzięki polskim sąsiadom, którzy narażając własne i swoich rodzin życie ukrywali żydowskie rodziny.

1 sierpnia 1944 roku, w Legionowie, jako jedynej miejscowości poza Warszawą, wybuchło powstanie warszawskie do którego przytąpiło 860 osób. Tego dnia walki z Niemcami toczyły się na ulicach Kopernika, Kościuszki, na barykadach przy zbiegu szos zegrzyńskiej i strużańskiej oraz przy wykolejonym pociągu między Legionowem - Przystankiem a Chotomowem. Powstańcy toczyli walkę z niemieckimi czołgami na szosie warszawskiej.

W walce z okupantem zginęło wielu młodych ludzi. Niestety Niemcy grozili spaleniem Legionowa, dlatego w trosce o bezpieczeństwo ludności cywilnej podjęto decyzję o zakończeniu działań powstańczych na terenie Legionowa. Po zaprzestaniu walk zajmowano się zaopatrywaniem w żywność i dowożeniem uzbrojenia dla walczącej Warszawy. Niestety konsekwencją działań powstańczych były przymusowe wysiedlenia ludności cywilnej ze strefy przyfrontowej oraz aresztowania i egzekucje osób zaangażowanych w działania powstania warszawskiego. 28 października 1944 roku do Legionowa wkroczyły pierwsze oddziały radzieckiej 47 Armii kończąc okres okupacji niemieckiej.

Od chwili zakończenia II wojny światowej Legionowo stało się ważnym garnizonem wojskowym i milicyjnym. Od 1945 roku kwaterowało tu dowództwo 1. Warszawskiej Dywizji Zmechanizowanej.

Ponadto funkcjonowała tu Wyższa Szkoła Oficerska Ministerstwa Spraw Wewnętrznych im. Feliksa Dzierżyńskiego, która po przekształceniach ustrojowych w 1990 roku stała się Centrum Szkolenia Policji. 3 maja 1952 roku na mocy rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów Józefa Cyrankiewicza gminie Legionowo nadano prawa miejskie. Siedem lat później założono Spółdzielnię Mieszkaniową Lokatorsko - Własnościową, co zapoczątkowało rozwój budownictwa i wzrost liczby mieszkańców. Powstały tutaj osiedla bloków z „wielkiej płyty”: Jagiellońska, Sobieskiego i Piaski. W 1987 roku liczba ludności przekroczyła 50 tys., co sprawiło, że Legionowo zostało wpisane do miast prezydentckich.

Prezydenci Legionowa:

Kazimierz Kurnicki - 1988-1990
Andrzej Kicman - 1990-2002
Roman Smogorzewski od 2002 roku

Zakłady przemysłowe w Legionowie.

Huta Szkła

Najstarszym zakładem przemysłowym działającym na terenie Legionowa była Huta Szkła „Jabłonna”, założona w 1897 roku. Produkowano w niej butelki o pojemność 0,5 i 0,3 litra oraz szkło apteczne. Zakład był nastawiony głównie na produkcję butelek do piwa, które w okresie międzywojennym dostarczane były do browarów na terenie całej Polski. Huta ta była prawdopodobnie największym tego typu zakładem w Polsce. Istniała prawie pół wieku i miała istotny wpływ na rozwój miejscowości. Niestety w 1944 roku została wysadzona w powietrze przez wojska niemieckie.

Zakład „Podkowa”

Początkowo głównym produktem nowego zakładu były podkowy i wkręcane w nie śruby, potocznie nazywane hacelami. Miały one zapobiegać ślizganiu się koni na podmokłym lub oblodzonym podłożu. Z czasem jednak „Podkowa” szukała innego asortymentu produkcji. W 1933 roku uruchomiona została szlifiernia szkła optycznych. „Podkowa” była pierwszą fabryką tego typu w Polsce. Jednak wciąż szukano nowych obszarów działalności. Tuż przed rozpoczęciem wojny, w 1938 roku wyprodukowano serię próbną dziesięciu motocykli nazwanych Podkowa 98. Zbudowany na wzór angielskiego Bakera motocykl był tani i małowrażowy. Zakład był w pełni rozkwitu z wielkimi planami i perspektywami na dalszy rozwój. Niestety we wrześniu 1939 roku w bombardowanej Warszawie zginął właściciel firmy Jan Folman. Zakład przejęli w zarząd Niemcy. „Podkowa” przestała istnieć w marcu 1943 roku, gdy spłonął budynek główny zakładu. Resztę zabudowań zniszczyła ofensywa armii sowieckiej.

Zakłady balonowe

Powietrzna historia naszego miasta wiąże się przede wszystkim z balonami. Zakłady balonowe działające w latach 1920-1939 w Legionowie odegrały pionierską rolę w rozwoju polskiego baloniarstwa i spadochroniarstwa. Od 1936 r. funkcjonowały pod nazwą Wytwórnia Balonów i Spadochronów. Po przeniesieniu w 1920 roku Centralnego Zakładu Aeronautycznego z Poznania, siedzibą wytwórni stały się były carskie koszary. Wśród personelu dominowali wojskowi, a przez pierwsze cztery lata istnienia były to właściwie wojskowe warsztaty remontowe zajmujące się naprawą sprzętu balonowego zakupionego we Francji. Od 1924 roku, rozpoczęła się w Legionowie pionierska w skali kraju samodzielna produkcja balonów. Produkowane tu były na licencji francuskiej wojskowe balony obserwacyjne „Caquot”, kuliste „E-2” oraz zaporowe. Nadal też serwisowany był tu balonowy sprzęt polskiej armii, między innymi pierwszy polski sterowiec „Lech”.

